

Tóth Mike

(1838-1932)

Tóth Mike Mihály. (Az Ung megyei Ór, Ung m. 1838. szeptember 25. – Kalocsa, 1932. október 3.) jezsuita tanár, természettudós, író. 1861-ben került Kalocsára, ahol négy éven keresztül a gimnáziumban természetrajzot és természettant tanított. Elsősorban e két tantárgy tanítása volt 64 éves tanárságának fő feladata. 1865-ben kezdte meg hároméves hittudományi tanulmányai az innsbrucki egyetemen. Közben 1868-ban áldozópappá szentelték. Egyetemi tanulmányai befejezése után, 1869-ben visszakerült a kalocsai gimnáziumba, ahol ismét a természetrajzot tanította. Harmadik próbaévét 1870-ben St. Andrä-ben töltötte, ahonnan ismét Kalocsára került vissza. A gimnáziumban a természettanon kívül német, francia és olasz nyelvet is tanított. Egyébként, a magyaron kívül latinul, németül, olaszul, franciául és szlovákul is beszélt, latinul, olaszul és németül írt is. Szatmárból 1877-ben visszakerült Kalocsára, a gimnáziumban természetrajzot és vegytant tanított. 1878-ban egyházi engedély nélkül jelentette meg a *Mária-havi virány* című művét, amiért büntetés gyanánt két évre Kalksburgba helyezték, ahol fizikát, magyar nyelvet és irodalmat tanított. 1881-ben került vissza Kalocsára, ahol megszakítás nélkül, 1918-ig a gimnáziumban tanított. A Kalocsáról származó Boromisza Tibor szatmári püspök kérelmére 1918-1923 között elvállalta a szatmári leánygimnázium igazgatói tisztségét. Szatmári működése előtt 1918 nyarán a pécsi Pius Gimnázium ásványtárát rendezte. Szatmári megbízatása után az 1923/24-es tanévben a Pius Gimnáziumban tanított. 1925-ben tért vissza Kalocsára, ahol nyugdíjazásáig, 1930-ig tanított. Nyugdíjazását követően hamarosan, 94 éves korában hunyt el. Hamvai a kalocsai temető jezsuita sírkertjének 8. sírhelyén nyugszanak.

Tanári tevékenységében az általa tanított szaktárgyak alapos megtanításán túl, meghatározó szerepet játszott a gondjaira bízott ifjúság lelki és erkölcsi nevelése, hiszen nemcsak tudós, hanem pap is volt. E cél érdekében számos szépirodalmi művet jelentetett meg. A lelki és erkölcsi nevelés mellett a diákok fizikai, gyakorlati képzésével is foglalkozott. 1887 szeptemberében megalakította a gimnázium diáktúzóztóságát, melynek hosszabb ideig a vezetője volt. Szépirodalmi munkássága mellett természettudományos műveket írt. A fényképezésről írt műve első volt a magyar szakirodalomban.

Legkedveltebb témája az ásványtan volt. 1882-ben jelent meg a majd húsz év munkájával készült *Magyarország ásványai* című műve. A mű elkészülte előtt 18 éven át tanulmányozta a bécsi udvari ásványtárát, a Magyar Nemzeti Múzeum ásványgyűjteményét, a selmeci bányászakadémia ásványtárát és a birodalmi földtani intézet gyűjteményeit. Számos kutatóúton járt az ország különböző részein, mint ahogy írta: „*Időközönként bejártam Magyarországot Pozsonytól Brassóig, Bártfától Szigetvárig s a szélrózsa minden irányában... a bányákat, kővágó helyeket, a völgyeket, a hegyszorosokat és magaslatokat is bejártam.*” A terepi tanulmányutak mellett rendszeresen tájékozódott a geológiai szakirodalomban is. A magyarországi tanulmányutak mellett külföldön is megfordult. 1878-ban, az egyházi hatóságokkal történt afférja idején előljárói néhány hónapos külföldi tanulmányútra küldték. Ez alkalommal bejárta Franciaországot, később Angliát, Belgiumot, Hollandiát, a német államokat, Svájcot, ahol geológiai tanulmányokat is folytatott. Majd járt Olaszországban és Spanyolországban. Utazásai közben nemcsak a földben lévő ásványokkal foglalkozott, hanem megfigyelte az épített környezetet is. Így született meg két, az európai műemlékekkel foglalkozó művészettörténeti munkája, a *Középeurópai műépítmények* és a *Spanyolország, különös tekintettel műépítményeire.*

Kutatásai, tanulmányútjai során szerzett elméleti tudását összekötötte a mindennapok gyakorlatával. Magyarországi utazásai során fogalmazódott meg az Alföld fásításának

gondolata, amiről a kalocsai gimnázium 1878-as értesítőjében megjelent *A magyar síkság jövője* című dolgozatában írt. A különféle ásványok gyakorlati felhasználását összegezte az 1903-ban megjelent *Az ásványok s az élet* című munkájában. Külföldi útjai során számos ásványgyűjteményt látogatott meg. E látogatások során szerzett tapasztalatok alapján gyarapította a kalocsai gimnázium természetrajzi gyűjteményében lévő ásványtárat, amelynek 1861-ben lett felügyelője, korabeli szóhasználattal élve, őre. A természetrajzi gyűjtemény egyes részeinek gyarapítását, rendezését átengedte néhány tanártársának, de az ásványtár és a vegyészeti laboratórium gondozását saját maga vállalta. Negyvenévi gyűjtés, csere és vétel után kezdte meg a gyűjtemény szisztematikus összeállítását, ami kiválogatásból, rendszerezésből, tisztogatásból és megfelelő módon történő bemutatásból állt. Ezt a munkát egyedül végezte. Az ásványtárt bemutató tárlókat saját rajzai, méretezései alapján készítették. Az ásványok vizsgálatához használt műszereket, eszközöket maga válogatta össze. Az új ásványtár kialakítása rövid két év alatt, 1906–1908 között készült el, amelyet az 1908-ban megjelent *A kalocsai főgimnázium ásványtára* című dolgozatában mutatott be. Az új ásványtár, amely kialakítása a legmesszebbmenőkig figyelembe vette a korabeli oktatás támasztotta igényeket, szakmai körökben osztatlan elismerést aratott. Feltehetően e sikernek is része volt abban, hogy tíz év múlva, 1918-ban felkérték a pécsi Pius Gimnázium ásványtárának rendezésére.

Szép- és szakirodalmi munkásságát 39 nyomtatásban megjelent mű jelzi, amelyek közül több munka újabb kiadásokat is megért. Néhányat több idegen nyelvre is lefordítottak. Egy nagyobb terjedelmű műve, *Az összes ásványok jegyzéke és rövid jellemzése* című munkája csak kéziratban maradt fenn, nyomtatásban nem jelent meg. Cikkeinek, kisebb dolgozatainak száma megközelíti a háromszázat, amelyek több mint húsz folyóiratban, hetilapban jelentek meg. A folyóiratok többsége magyar, de van közöttük német és svájci is. A folyóiratokon kívül több naptárban, évkönyvben, köztük a kalocsai gimnázium értesítőiben is jelentek meg kisebb munkái. A gimnázium jeles tanárai, köztük Tóth Mike munkásságát Kalocsa megbecsüli. Emlékét és két tanártársa, Fényi Gyula és Menyhárt László emlékét a Középsőkertek városrész egy-egy utcája őrzi, melyeket 1963. nov. 26-án nevezett el róluk a városi tanács.